

Minskat barnafödande i Sverige

- Vad vi vet om nedgången och möjliga förklaringar

Erik Carlsson

erik.carlsson@utu.fi

erik.carlsson@sociology.su.se

Upplägg

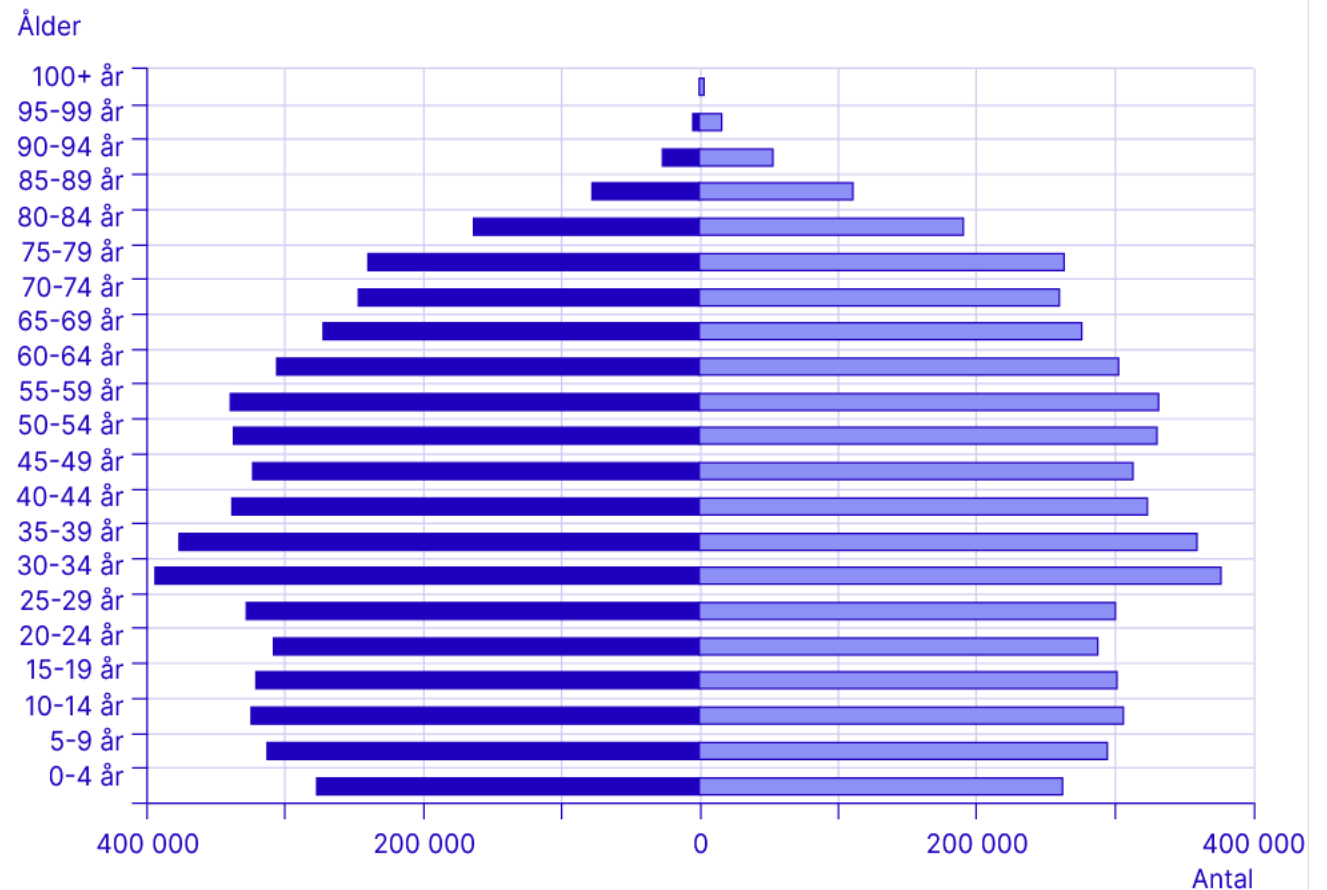
1. Kort introduktion
2. Vad vet vi om nedgången?
3. Möjliga förklaringar
4. Förslag från norska och finska utredningarna
5. Kort om svenska utredningen

Källa: Dagens Nyheter. "Fakta i frågan: Varför föds så få barn?" 17 januari 2024

Minskningen av antal födselar bromsas av att kullarna födda sent 1980- och tidigt 1990-tal var ovanligt stora

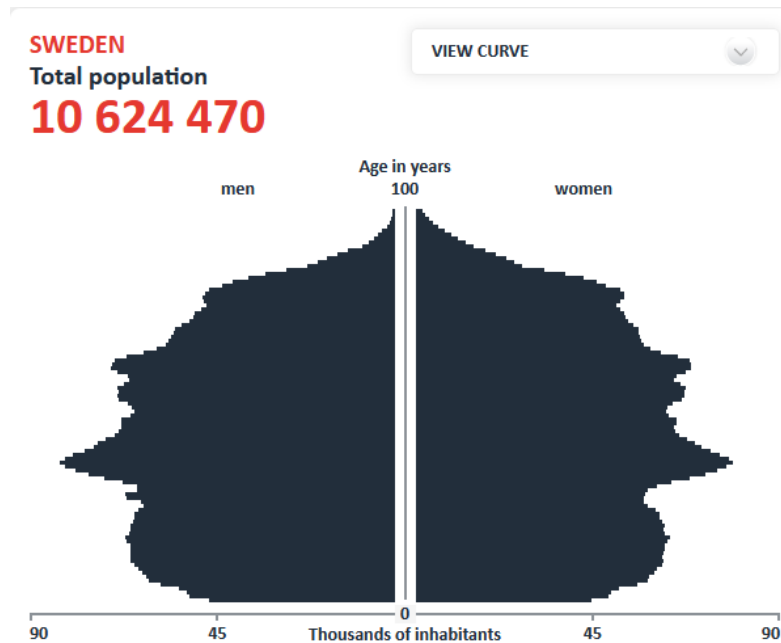
- TFR har minskat med 28 % mellan 2010 och 2024
 - 1,98 → 1,43
- Antalet födselar har “bara” minskat med 15 % under samma period
 - 115 641 → 98 451
- Lågt antal barn per kvinna men många kvinnor

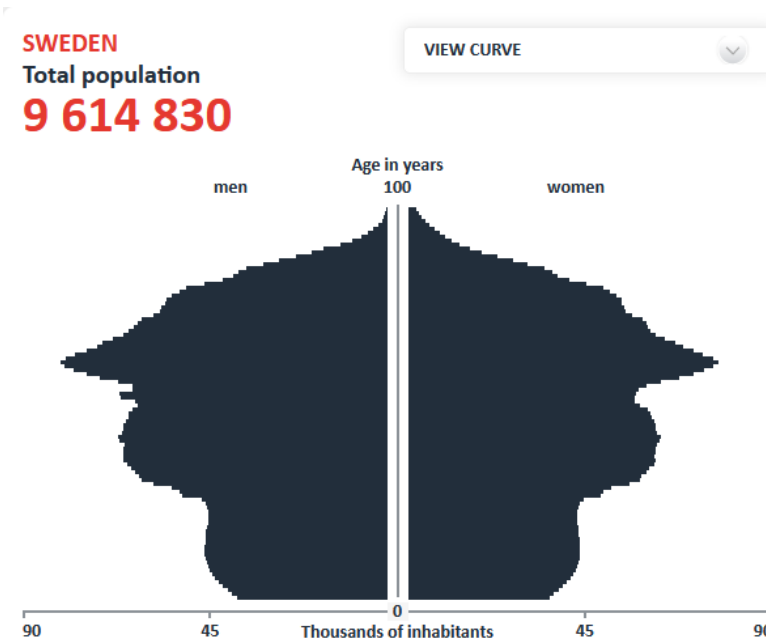
Konsekvens: mindre och äldre befolkning

- Antaganden: konstant TFR=1,43, noll migration, konstant åldersspecifik mortalitet på 2024 års nivå

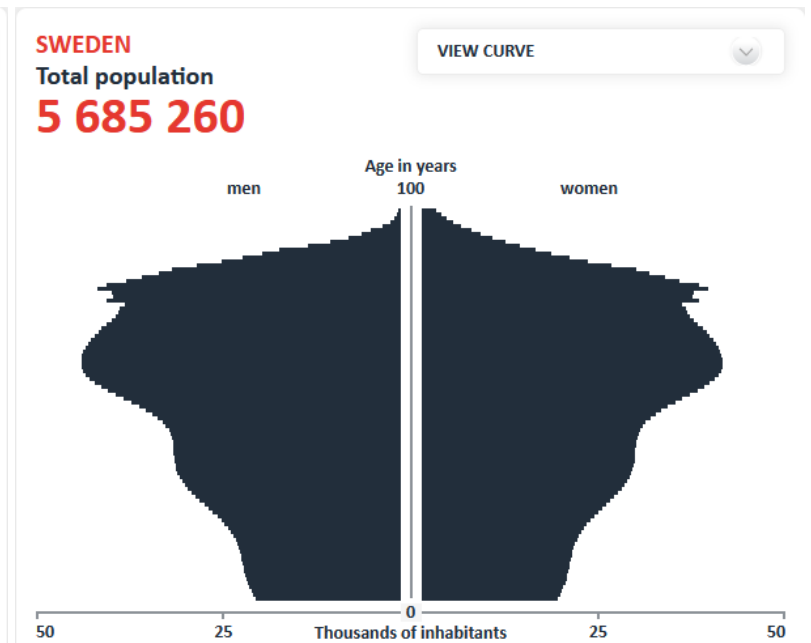
2024

2050

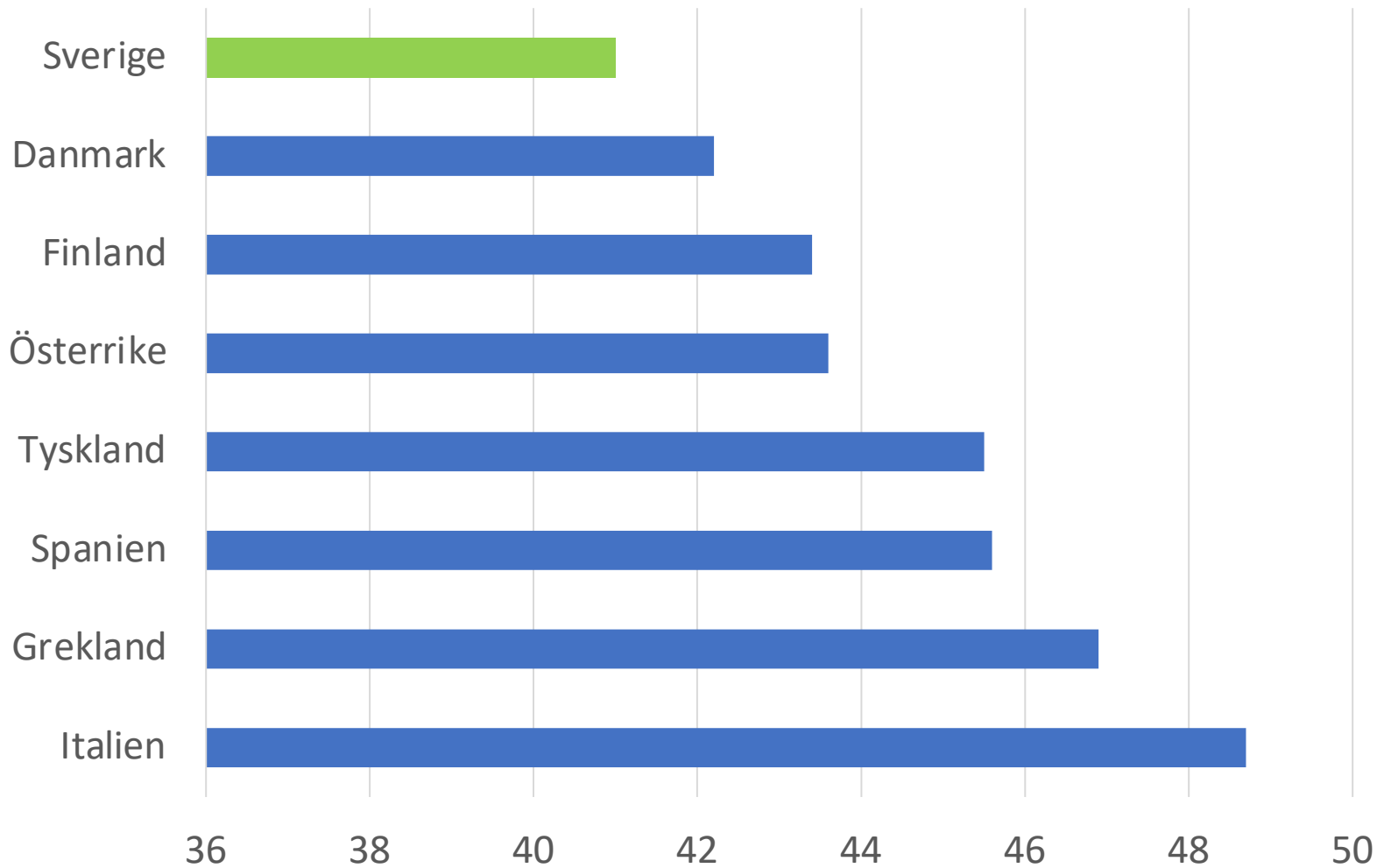

2100

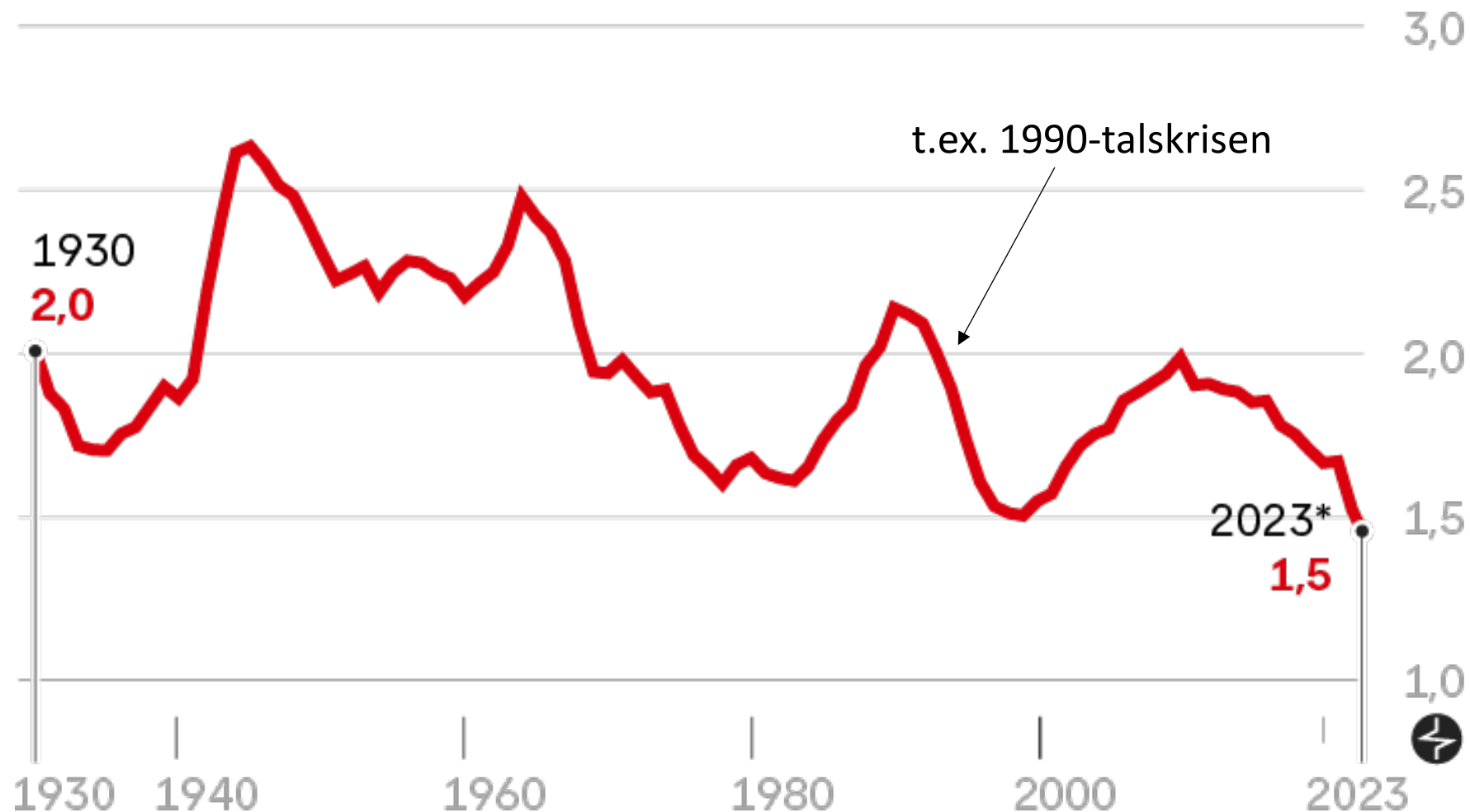
Källa: Ined

Medianåldern i några europeiska länder

Källa: Eurostat

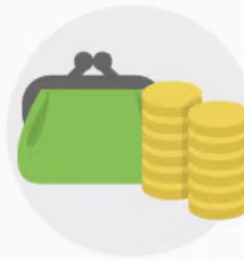
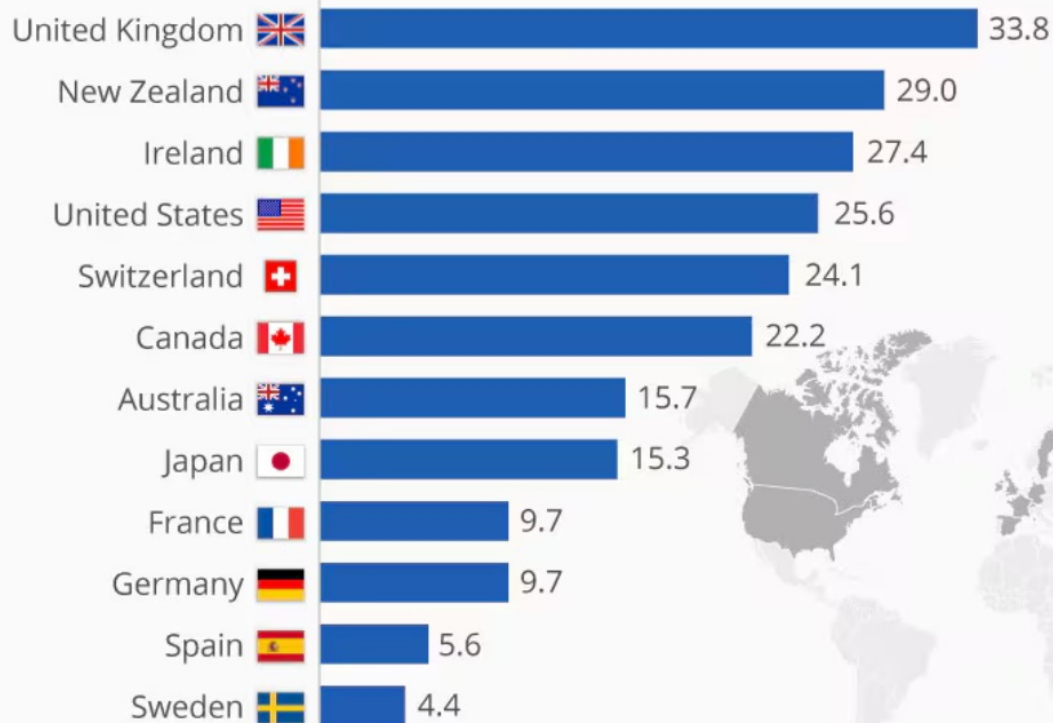
Vissa av de tidigare upp- och nedgångarna tydligt kopplade till konjunktursvängningar

Nedgången har drabbat länder med bra och dålig familjepolitik

UK Families Spend A Third Of Their Income On Childcare

Net percentage of family income spent on full-time childcare (selected OECD countries)

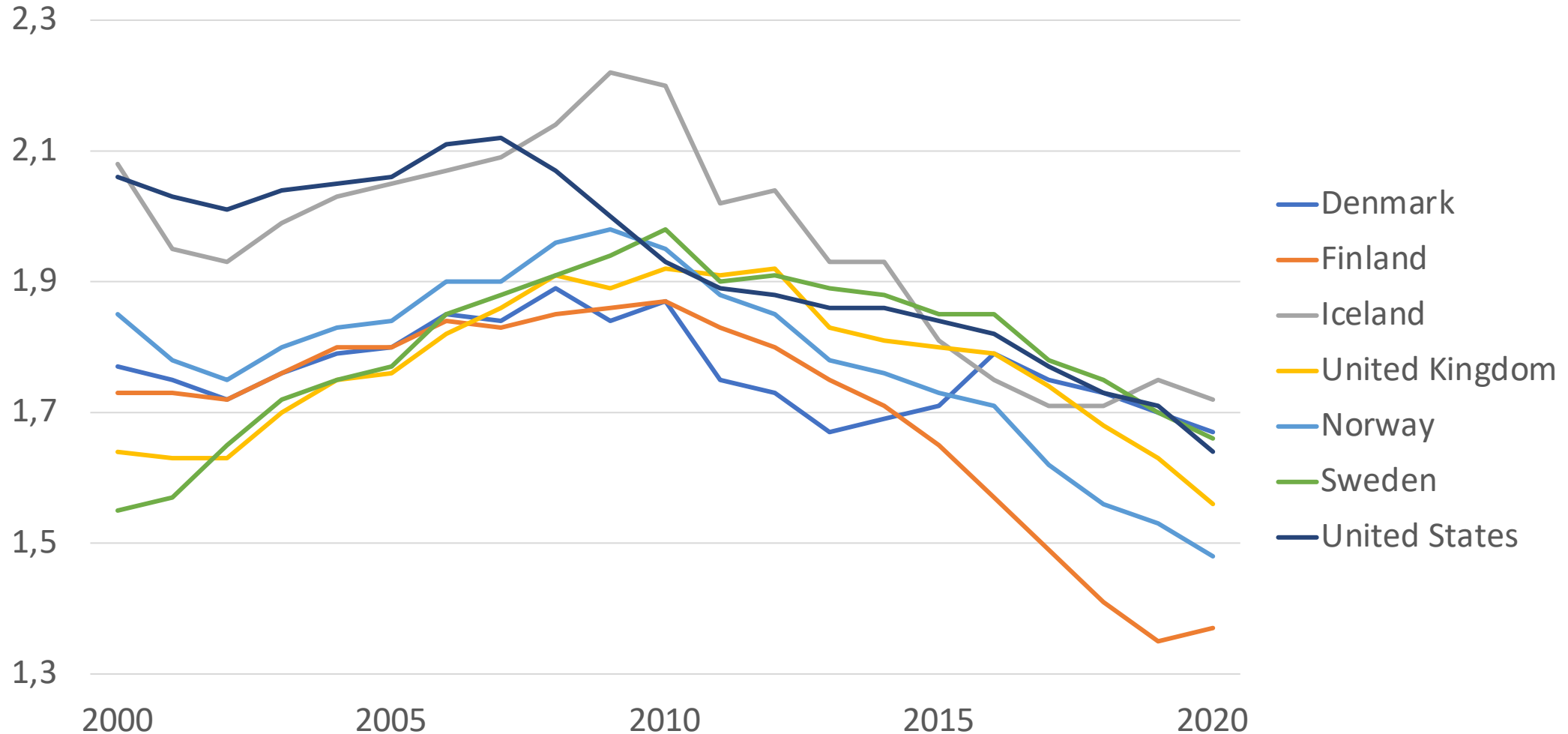

Lång och välbetald
föräldraledighet + god
tillgång till billig
barnomsorg sågs länge
som ett framgångsrecept
för Norden

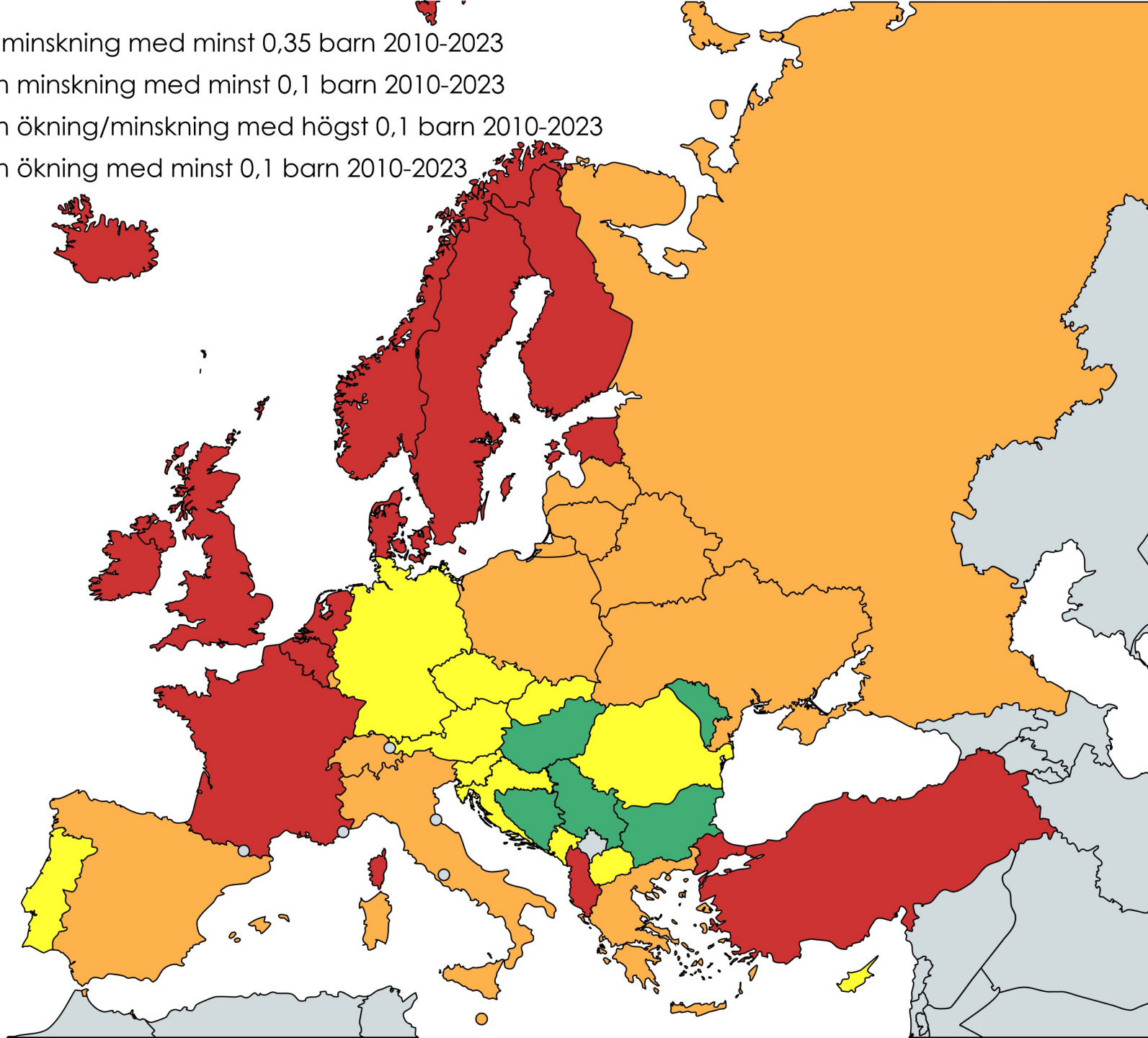
Vad vet vi om nedgången?

Nedgången är ett internationellt fenomen

TFR i utvalda höginkomstländer 2000-2020

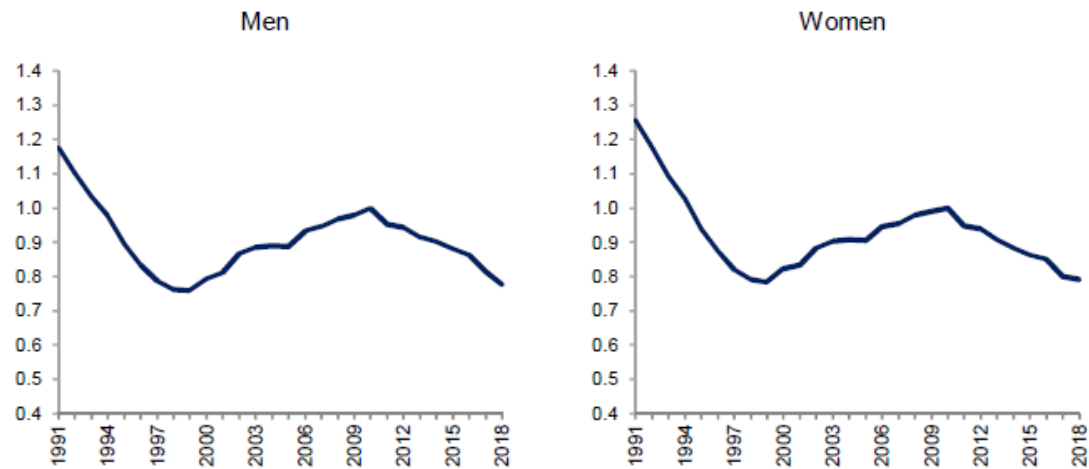
- TFR > 1,7 år 2010 och minskning med minst 0,35 barn 2010-2023
- TFR ≤ 1,7 år 2010 och minskning med minst 0,1 barn 2010-2023
- TFR ≤ 1,7 år 2010 och ökning/minskning med högst 0,1 barn 2010-2023
- TFR ≤ 1,7 år 2010 och ökning med minst 0,1 barn 2010-2023

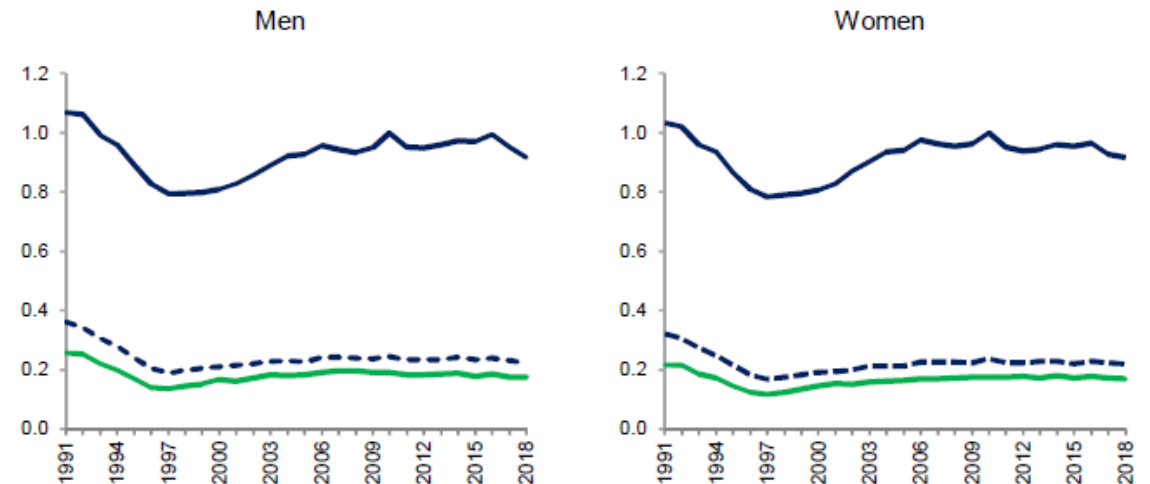
Källa: Eurostat, Ined

Nedgången består främst av minskat antal förstafödselar

Relativ risk att få barn 1

Relativ risk att få barn 2, 3 och 4

Från:

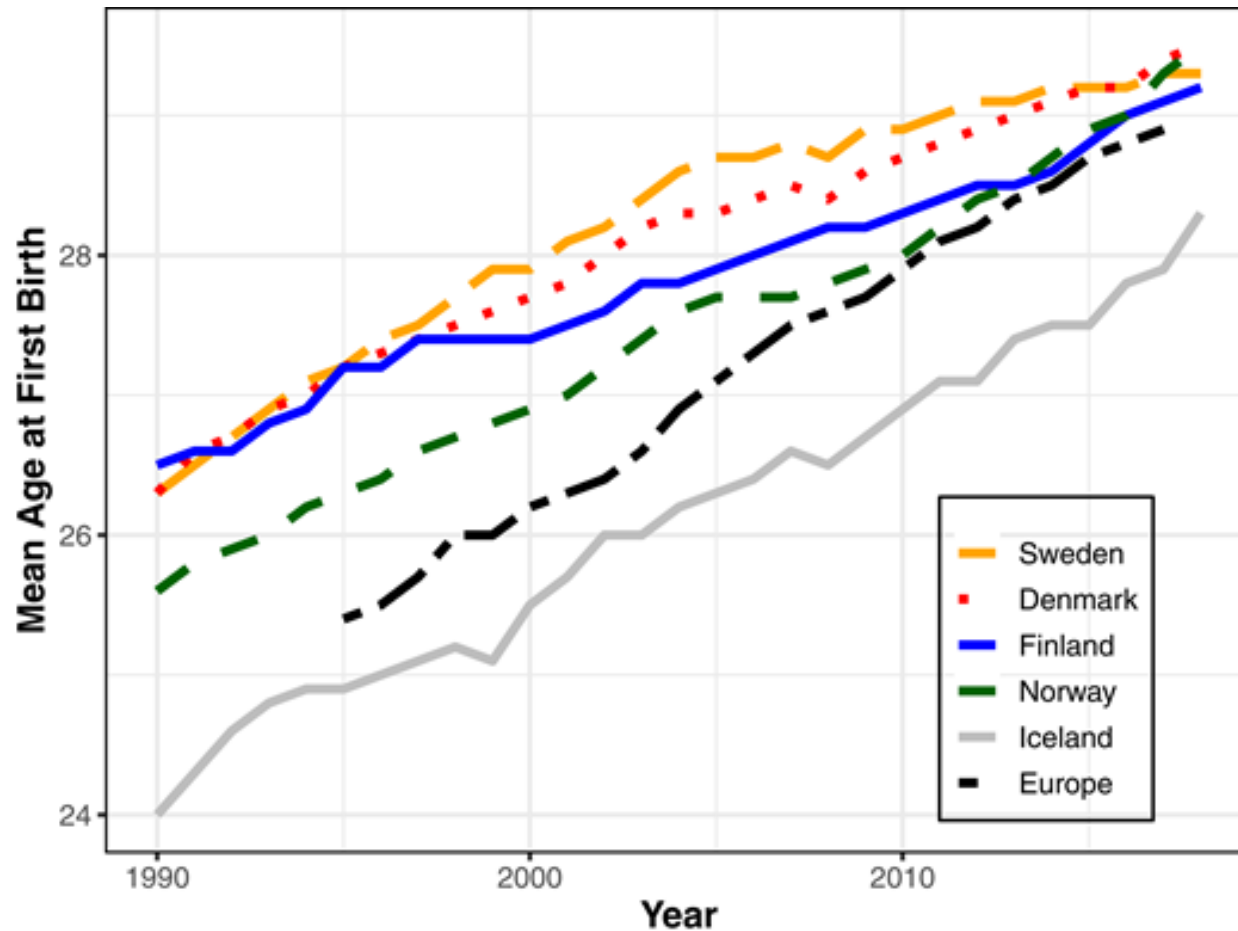
Ohlsson-Wijk, S. & Andersson, G. (2022). Disentangling the Swedish fertility decline of the 2010s. *Demographic Research*, 47(12), 345-358. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2022.47.12>

Nedgången tydligast i de lägre åldrarna

Åldersdifferentierade fruktsamhetstal

År	Moderns ålder							TFR
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	
2010	5,7	51,3	118,2	138,0	69,4	13,6	0,8	1 984,9
...	...	...	...	...	...	...	...	...
2024	1,5	24,4	78,9	106,8	58,9	14,2	1,3	1 430,2
Förändring 2010-2024	-74 %	-53 %	-33 %	- 23 %	-15 %	+ 4 %	+ 59 %	- 28 %

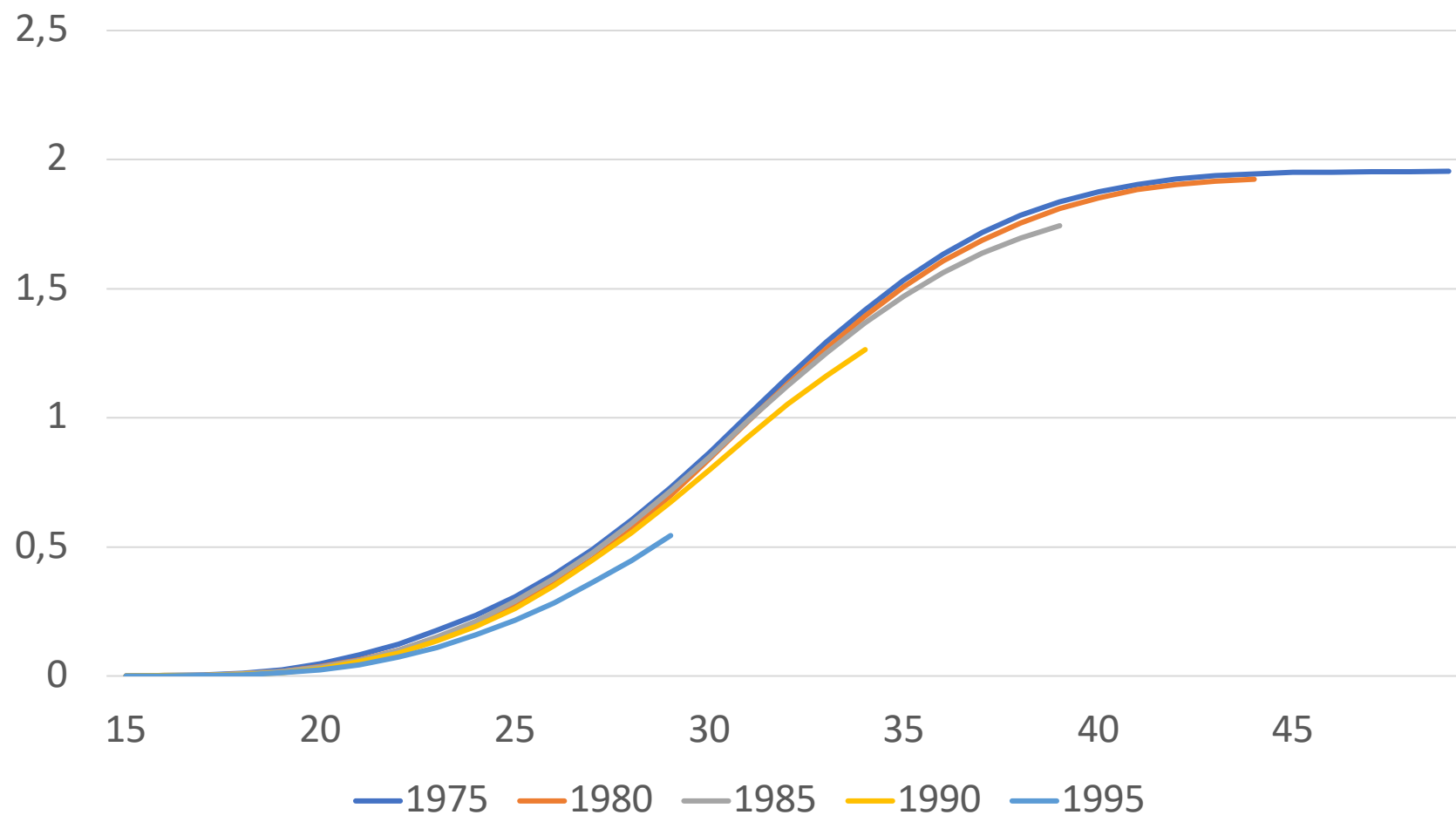
Nedgången består delvis av en förskjutning av barnafödande till högre åldrar

Från: Hellstrand, J., Nisén, J., Miranda, V., Fallesen, P., Dommermuth, L. & Myrskylä, M. (2021). Not Just Later, but Fewer: Novel Trends in Cohort Fertility in the Nordic Countries. *Demography*, 58(4): 1373–1399.
<https://doi.org/10.1215/00703370-9373618>

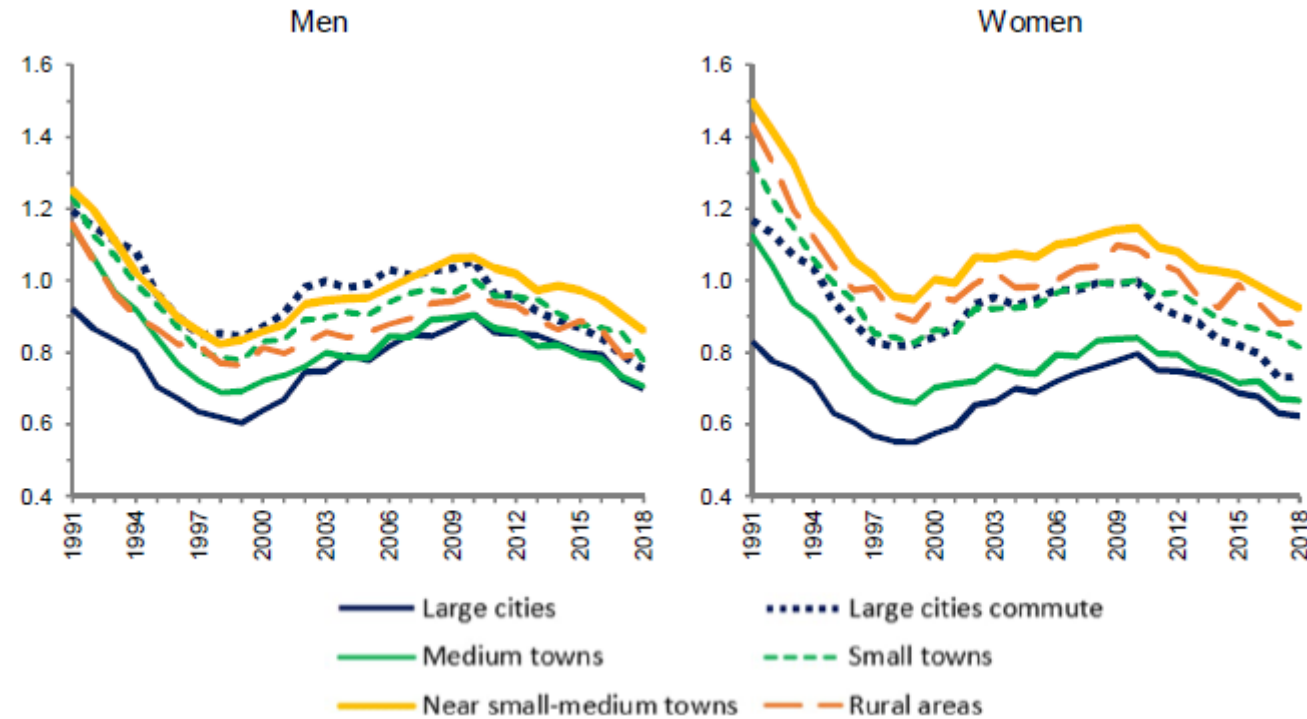
Men kohortfruktsamheten verkar också minska

Genomsnittligt antal barn per kvinna i olika åldrar och födelsekohorter

Nedgångstrenden är densamma i småstad och storstad

Relativ risk att få barn 1

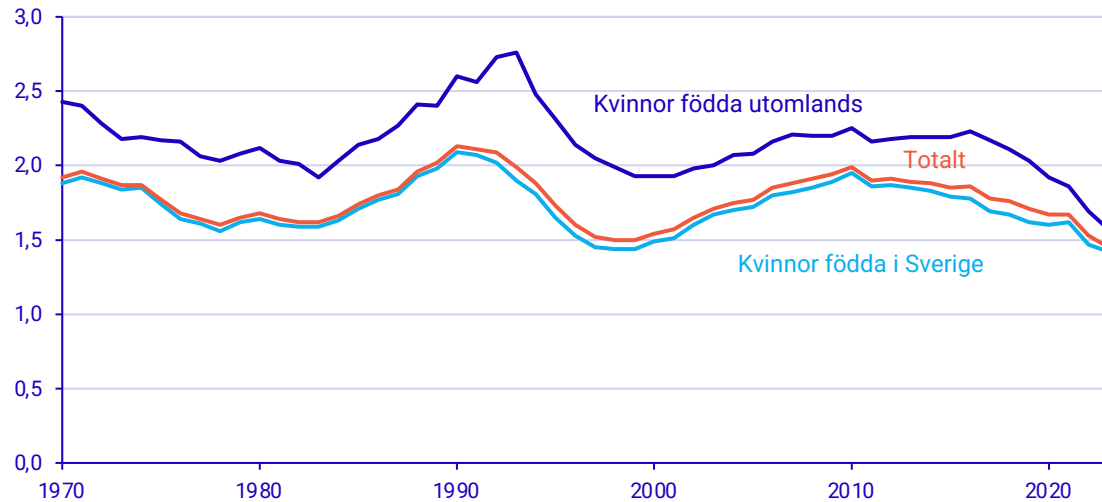
Från:

Ohlsson-Wijk, S. & Andersson, G. (2022). Disentangling the Swedish fertility decline of the 2010s. *Demographic Research*, 47(12), 345-358. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2022.47.12>

Trenden är ungefär densamma för invandrare och svenskfödda med och utan invandrarbakgrund

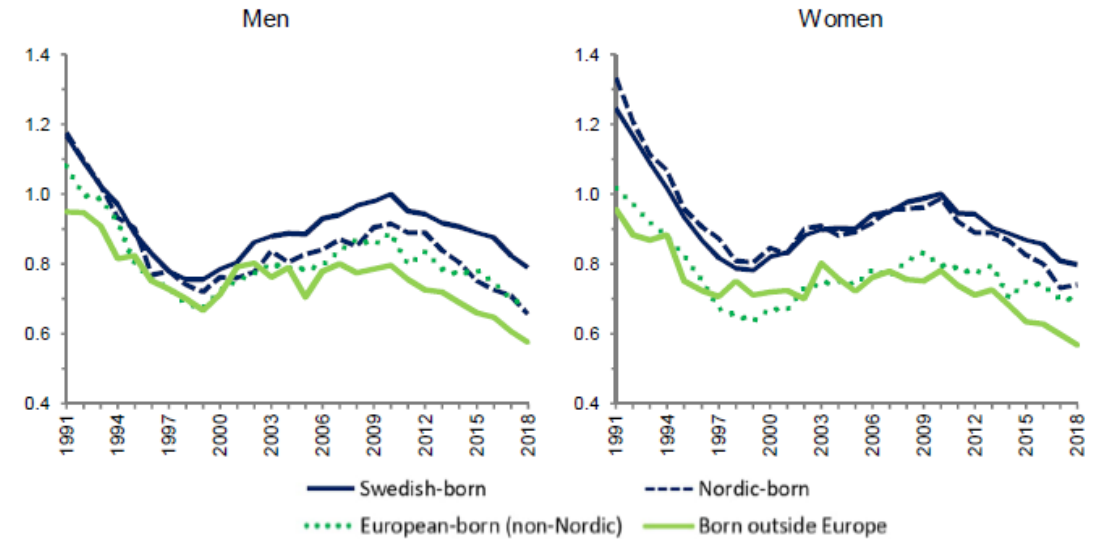
TFR

Barn per kvinna

Källa: SCB

Relativ risk att få barn 1

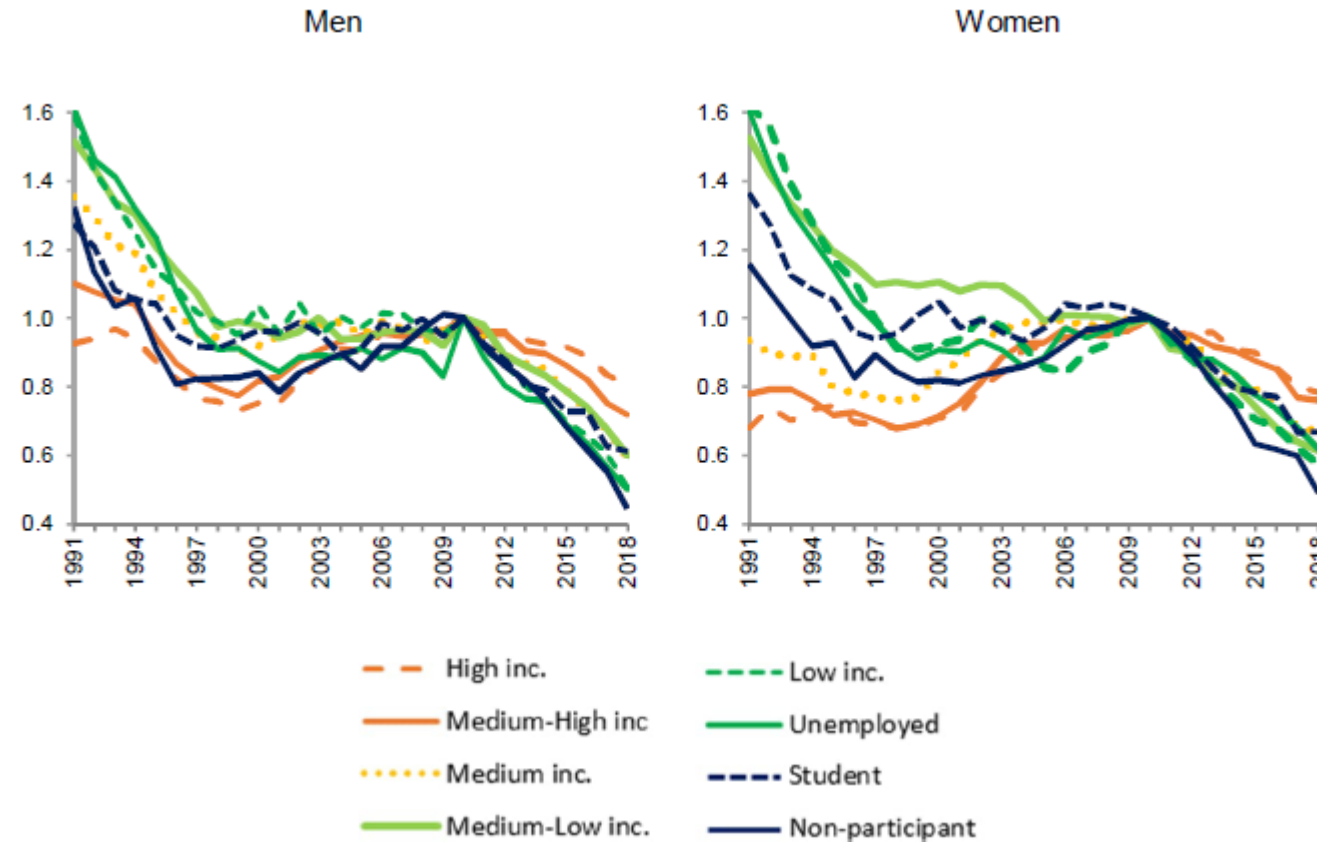

Från:

Ohlsson-Wijk, S. & Andersson, G. (2022). Disentangling the Swedish fertility decline of the 2010s. *Demographic Research*, 47(12), 345-358.
<https://doi.org/10.4054/DemRes.2022.47.12>

Nedgången är starkare bland personer med låg inkomst, arbetslösa och de som står utanför arbetsmarknaden

Relativ risk att få barn 1

Från:

Ohlsson-Wijk, S. & Andersson, G. (2022). Disentangling the Swedish fertility decline of the 2010s. *Demographic Research*, 47(12), 345-358. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2022.47.12>

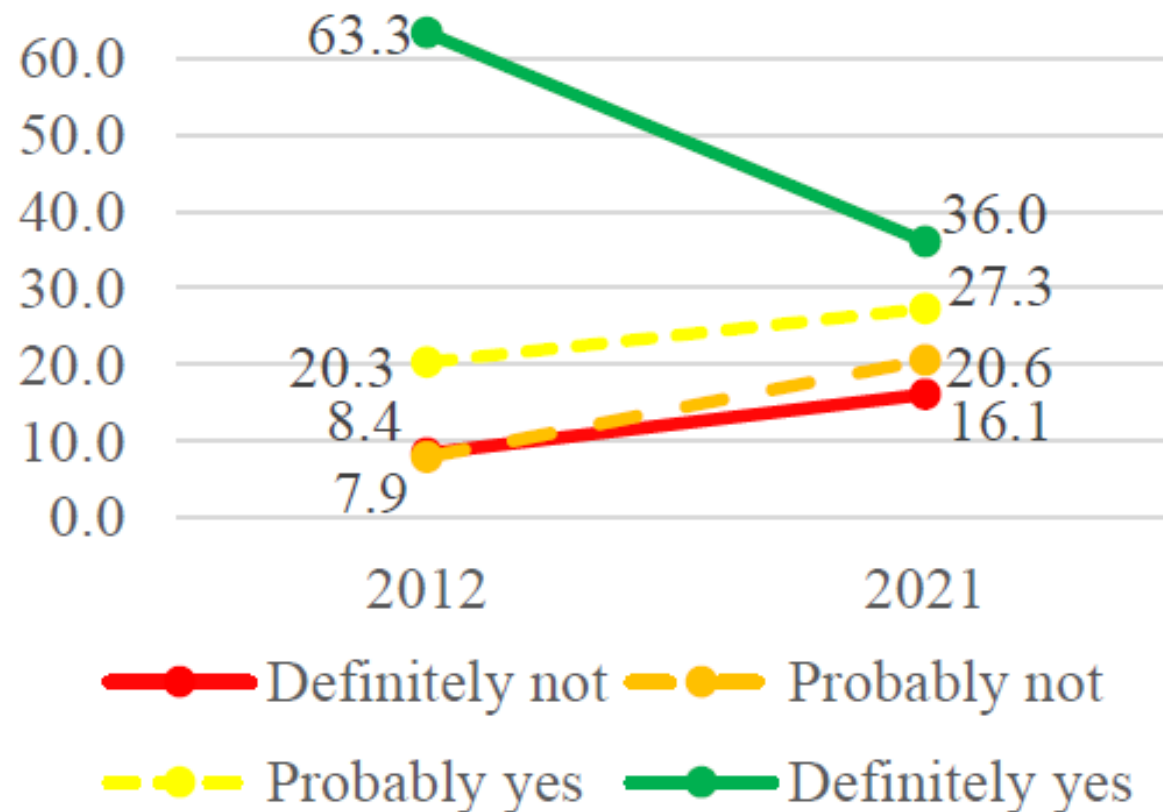
Möjliga förklaringar

Värderingsförändring – skaffa barn inte längre en självklarhet

Intention att någonsin skaffa barn bland 20-40-åriga män och kvinnor i barnlösa parförhållanden

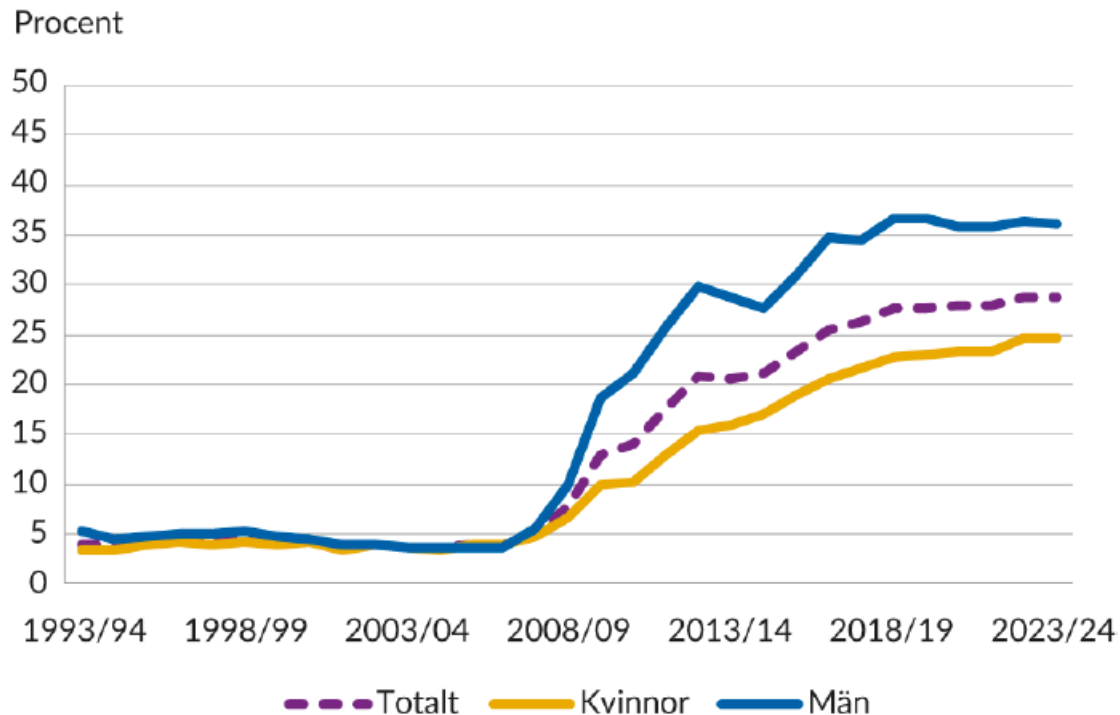
I linje med teorin om “den andra demografiska transitionen”:

- Individualisering
- Självförverkligandevärderingar
- Ökad acceptans för olika familjekonstellationer

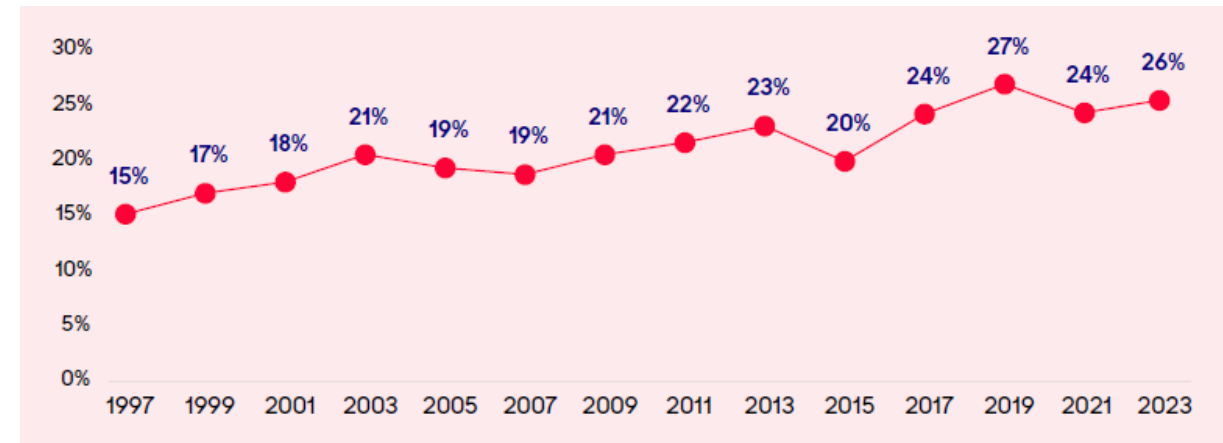
Vuxenblivandet förskjuts

Andel examinerade från högskola/universitet (grund- eller avancerad nivå) med minst 5 års utbildningstid

Källa: UKÄ Årsrapport 2025

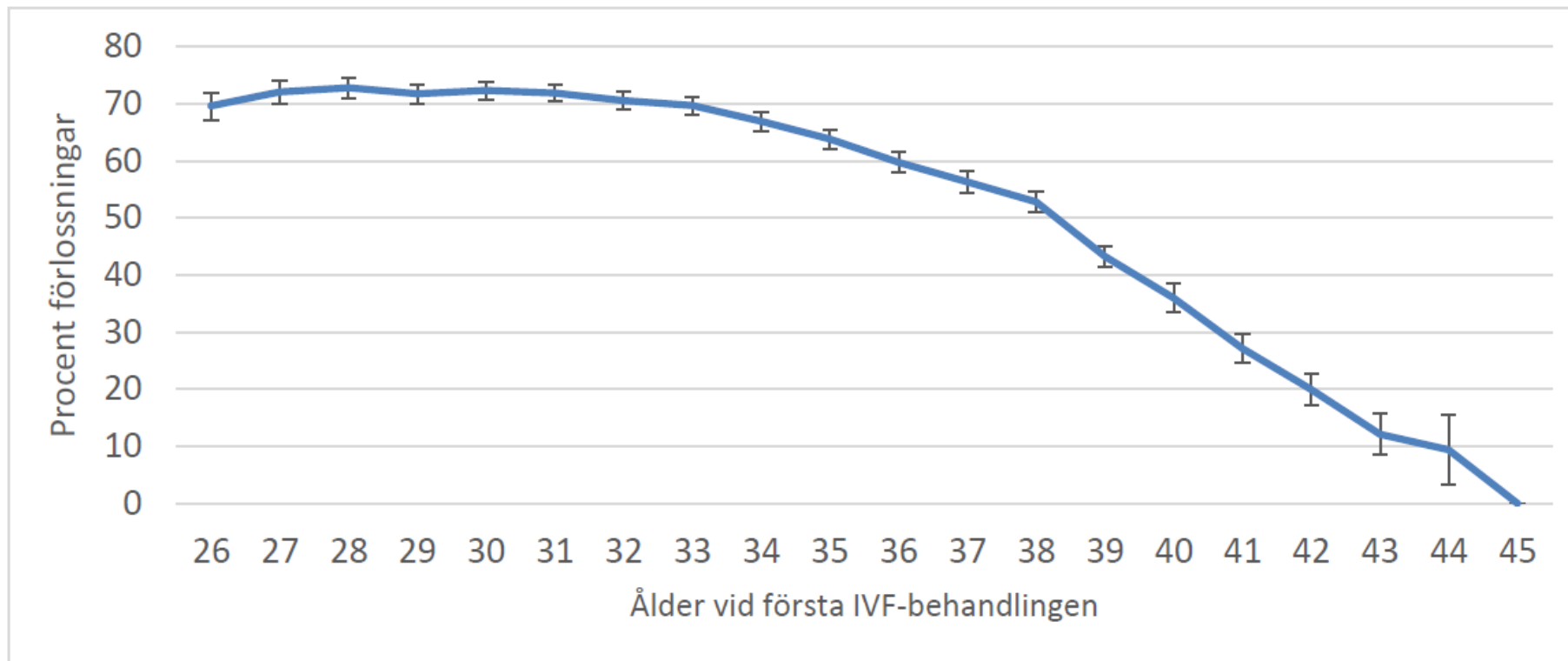
Andelen 20-27-åringar som bor hemma hos förälder/föräldrar

Källa: Hyresgästföreningen – Unga vuxnas boende 2023

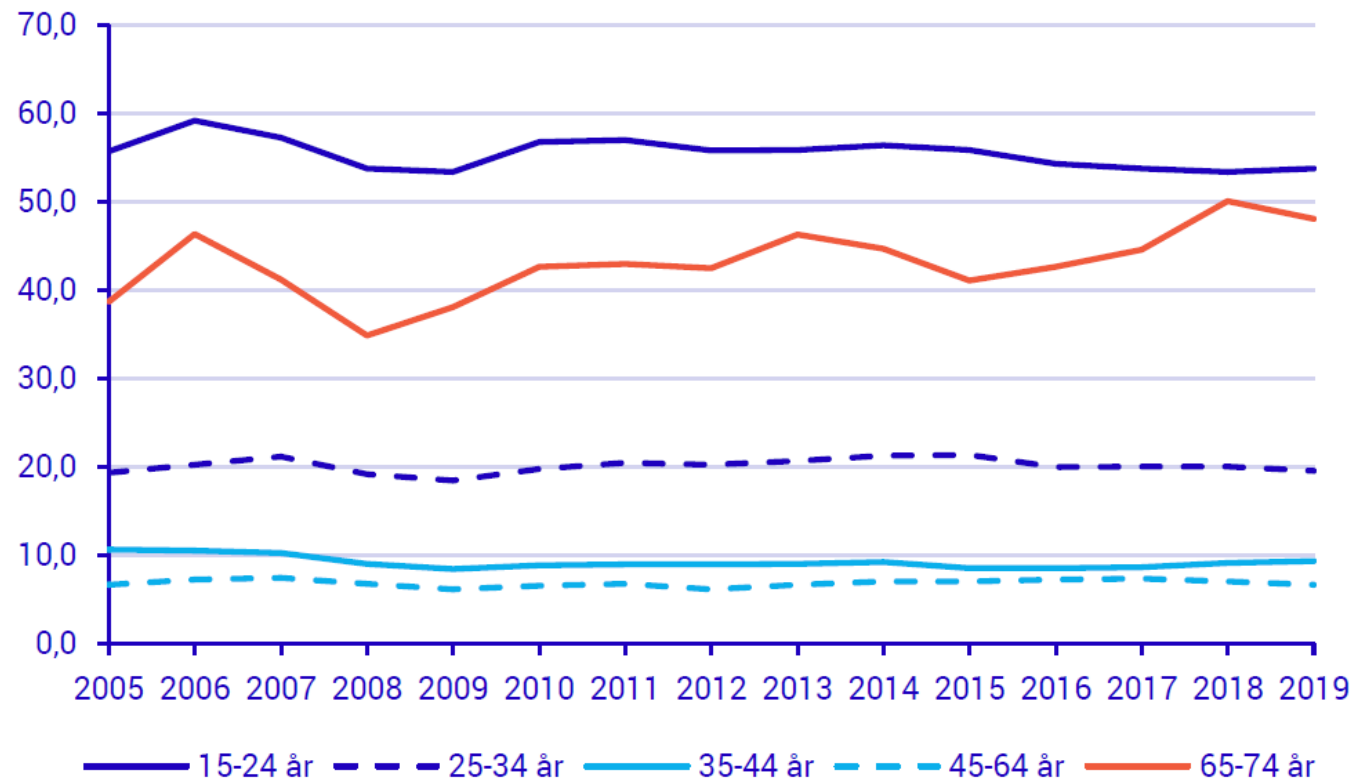
Möjligt att många har en övertro på IVF

Figur 1 Andel kvinnor som uppnår förlossning efter behandling (en eller flera färska och/eller frysta) inom 18 månader efter start av den första IVF-behandlingen. Egna gameter.

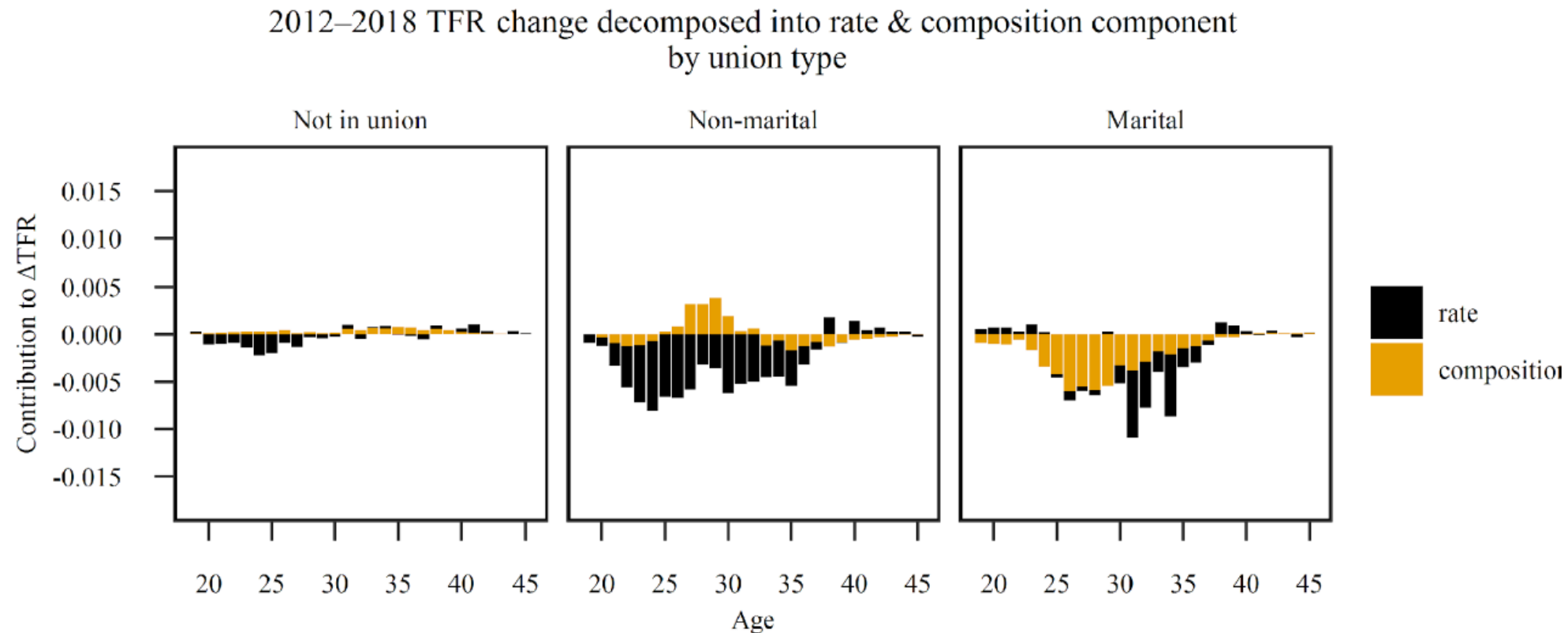
Otrygga anställningar bland unga vuxna

Andelen tidsbegränsat anställda, efter ålder, 2005-2019.
Procent (%) av samtliga anställda

- Tidsbegränsade anställningar kopplade till lägre barnafödande (Alderotti et al., 2021)
- I Finland har barnafödandet minskat mest för utbildningsinriktningar med högre arbetslöshet, lägre inkomster och lägre andel offentligt anställda (Hellstrand et al., 2024)

Förändrade parförhållanden, svårare hitta partner, mer instabila förhållanden

Källa: Neyer, G. et al. (2022). Fertility Decline, Fertility Reversal and Changing Childbearing Considerations in Sweden: A turn to subjective imaginations? Stockholm Research Reports in Demography 2022:08

Psykisk ohälsa har ökat bland unga vuxna

Psykisk ohälsa negativt kopplat till barnafödande, resultat från Norge

Kvinnor

Dichotomous disorder indicators	Effects on first-birth rates	Effects on second-birth rates	Effects on third-birth rates
Discrete-time hazard models			
Depression	0.91***	0.70***	0.87***
Anxiety	0.91	0.76***	0.89***
Schizophrenia	0.17***	0.36***	0.90
Bipolar disorder	0.74***	0.61***	0.85*
Eating disorder	0.78***	0.88**	1.11
Personality disorder	0.57***	0.69***	0.97

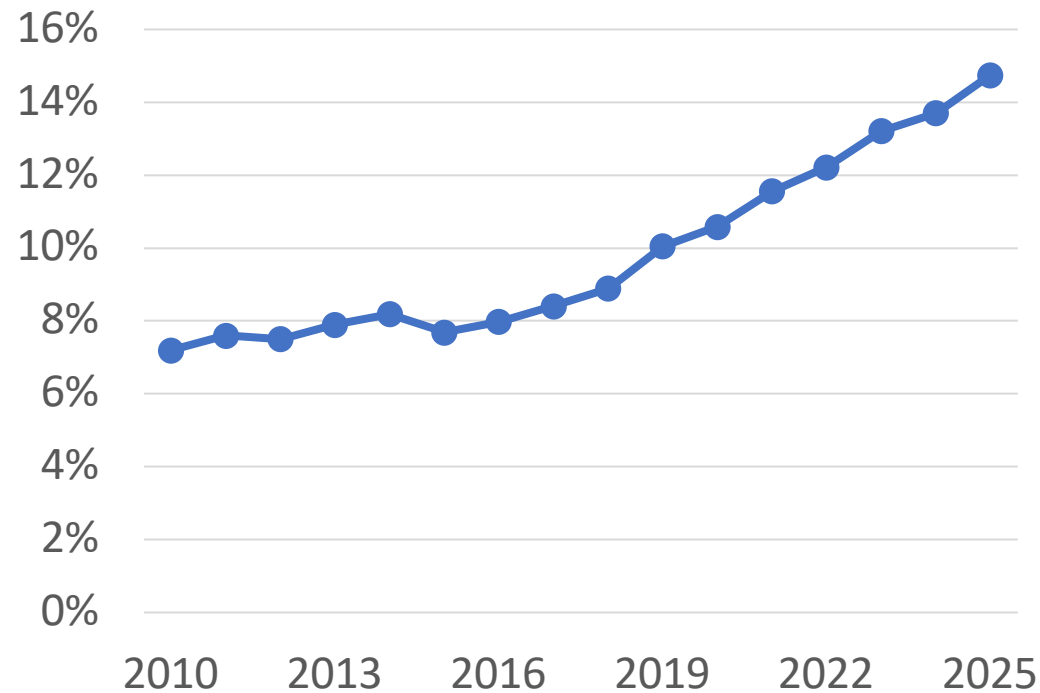
Män

Dichotomous disorder indicators	Effects on first-birth rates	Effects on second-birth rates	Effects on third-birth rates
Discrete-time hazard models			
Depression	0.62***	0.62***	0.90***
Anxiety	0.70***	0.67***	0.88**
Schizophrenia	0.09***	0.32***	0.44**
Bipolar disorder	0.50***	0.69***	0.83*
Personality disorder	0.45***	0.55***	0.84

Källa: Kravdal, Ø., Flatø, M. & Torvik, F.A. (2025). Fertility among Norwegian Women and Men with Mental Disorders. European Journal of Population, 41, 17. <https://doi.org/10.1007/s10680-025-09739-5>

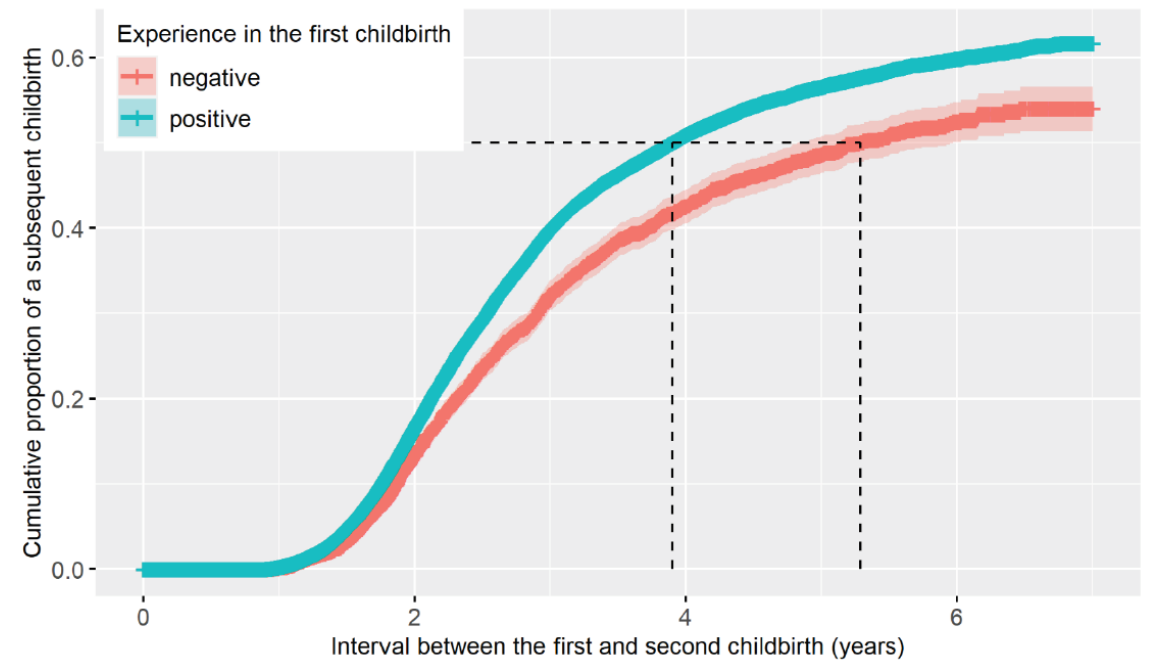
Förlossningsrädsla

Andel gravida som fått extra stöd p.g.a. förlossningsrädsla

Källa: Graviditetsregistret

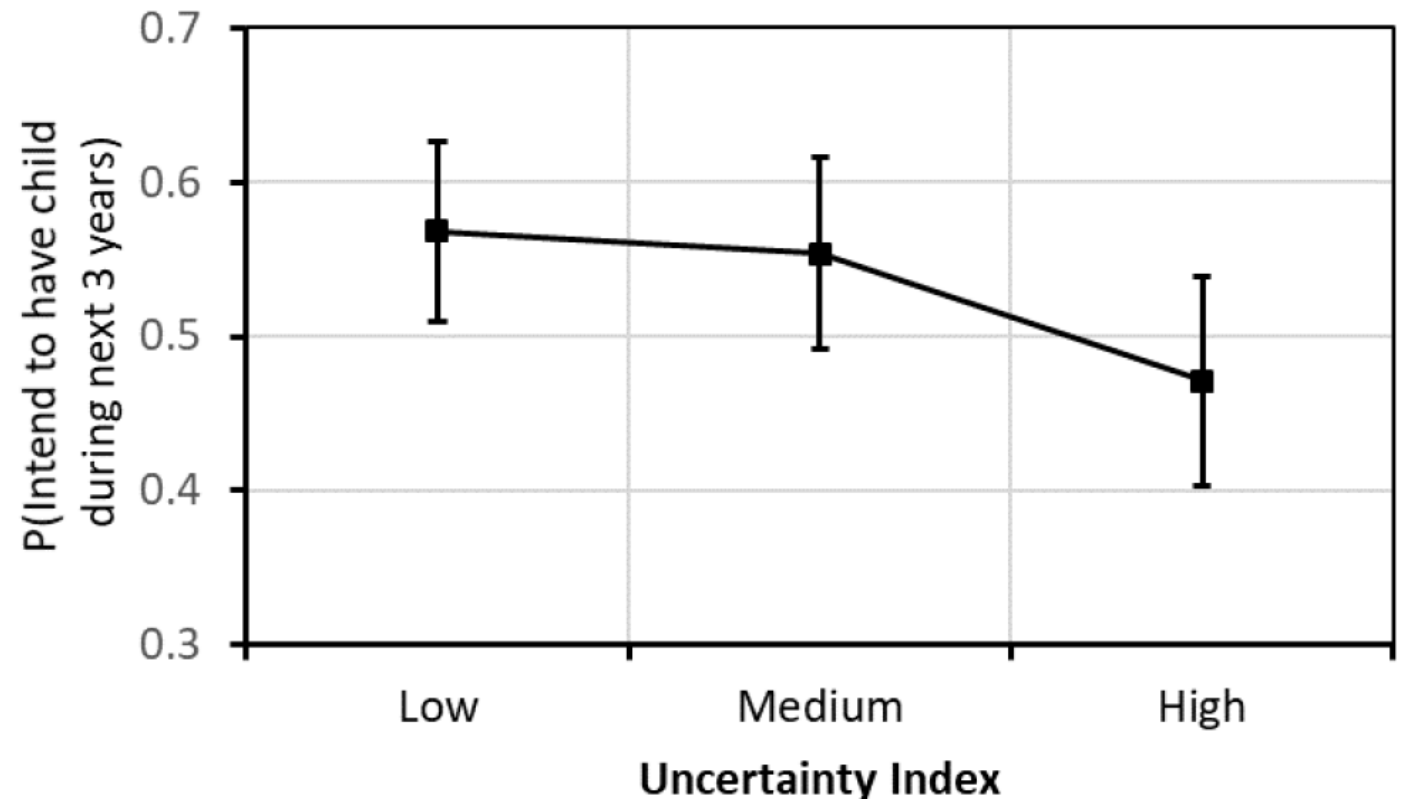
Sannolikhet att skaffa ett andra barn baserat på erfarenheten från den första födseln (Finland)

Källa: Joensuu et al. (2023). Effect of the maternal childbirth experience on a subsequent birth: a retrospective 7-year cohort study of primiparas in Finland. *BMJ open*, 13(3), e069918.

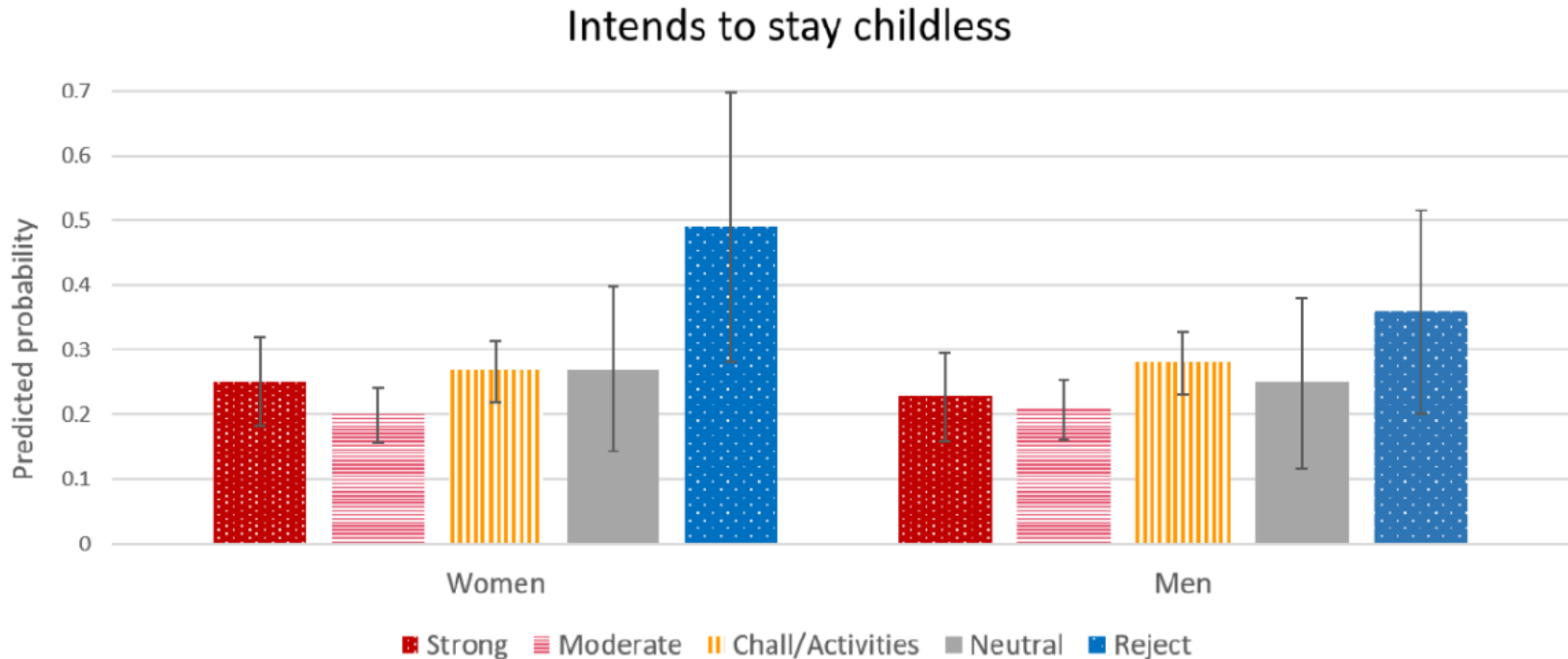
Framtidspessimism

Andel barnlösa 20-40-åriga män och kvinnor i barnlösa parförhållanden som planerar att skaffa barn inom tre år efter poäng på ett index som mäter oro för terrorism, organiserad brottslighet, ekonomiska kriser, klimatförändringar, globala epidemier, militära konflikter, osv.

Källa: Neyer, G. et al. (2022). Fertility Decline, Fertility Reversal and Changing Childbearing Considerations in Sweden: A turn to subjective imaginations? Stockholm Research Reports in Demography 2022:08

Norm om “intensive parenting” kan göra att föräldraskap upplevs kostsamt/energikrävande

Källa: Billingsley, S. et al. (2025). Are intensive parenting attitudes a deterrent to childbearing? Stockholm Research Reports in Demography 2025:01

Utredningarna

Finska utredningen (2024) – några av 20+ förslag

- Ekonomiska incitament för att få första barnet innan 30 års ålder
 - Låne- eller skattelättnader, pensionsförmåner eller annat motsvarande 10 000 – 30 000 €
- Öka utbildningsnivån i befolkningen (eftersom högutbildade har högre barnafödande)
- Korta tiden som spenderas i högre utbildning
- Gör det enklare att kombinera studier med barnafödande
- Minska arbetslösheten
- Minska antalet upprepade tidsbegränsade anställningar
- Arbeta för mer familjevänliga arbetsplatser
 - Bl.a. genom en kampanj riktad mot arbetsgivarna
- Eliminera diskriminering av gravida i arbetslivet

OBS! Jag har använt Google Translate för översättning från finska. Missuppfattningar är möjliga.

Finska utredningen, fortsättning

- Addera kunskap om fertilitet till skolundervisningen
 - Forskning visar att många har bristande kunskaper om sambandet mellan ålder och fertilitet och en övertro på infertilitetsbehandlingar
- Introducera individuell rådgivning om barnafödande i hälsovården, riktad till unga vuxna
 - Idén är att det ska vara lätt att få stöd om det behövs
- Investera i infertilitetsvården, så att behandlingarna är så effektiva som möjligt, väntetiderna kortas och kostnadshinder undanröjs
- Adressera psykisk ohälsa bland unga vuxna preventivt och se till att hjälp tillhandahålls snabbt

Finska utredningen, fortsättning

- Ta fram rekommendationer för att reducera unga vuxnas skärmtid
 - Syftet är att bidra till bättre psykiskt välbefinnande och mer social interaktion, vilket skulle kunna stimulera till fler och mer hållbara parförhållanden
- Garantera möjligheten till parterapi och liknande stöd för unga vuxna
- Avstå från att göra nedskärningar i offentliga utgifter kopplade till barnfamiljer och utbildning trots att antalet barnfamiljer och barn kommer att minska
- Omstrukturera pensionssystemet så att deltidsarbetande föräldrar inte får lägre pensioner
- Utveckla förlossningsförberedande kurser
- Erbjud psykologiskt stöd för förlossningsrädda
- Erbjud fysioterapi för de som fött barn

Norska utredningen – delrapport 2025

- Fokuserar på unga vuxna
- Fem förslag:
 1. Öka ungas kunskap om fertilitetens samband med ålder, livsstil och hälsa
 2. Stärk kunskapen om att förebygga infertilitet
 3. Stärk kompetensen om pregravid hälsa bland hälsopersonal som är i kontakt med unga vuxna
 4. Extra barnbidrag till föräldrar under 30 år
 - Eftersom man oftare har svagare ekonomi i 20-årsåldern än i 30-årsåldern
 - Kostar 1215 miljoner NOK per år → väntas ge 550-732 ytterligare födslar
 5. Ökat ekonomiskt stöd till studenter under 30 år som får barn
 - Höjd ersättning vid föräldraledighet på 25 000 NOK + avskrivning av studielån på 25 000 NOK för varje barn som föds under studietiden
 - Kostar 114 miljoner NOK per år → väntas ge 49-65 ytterligare födslar

Svenska utredningen

- Ska analysera orsakerna till och konsekvenserna av Sveriges sjunkande födelsetal
- Ska identifiera hinder för familjebildning och föreslå åtgärder för att skapa ett mer familjevänligt samhälle
- Utredare: Åsa Hansson, nationalekonom
- Referensgrupp med blandad bakgrund
- Slutdatum: 30 juni 2026
- Ett 10-tal kortare skrifter på olika teman kommer publiceras på utredningens hemsida

Botten kan vara nådd

- Norge: TFR ökade från 1,40 till 1,44 mellan 2023 och 2024, antalet födda har fortsatt öka jan – jun 2025
- Finland: TFR har ökat från 1,25 under 2024 till 1,27 under 12-månadersperioden aug 2024 – jul 2025
- Danmark och Island: Antalet födda har ökat jan – jun 2025 jämfört med jan – jun 2024
- Sverige: TFR fortsatt svagt nedåt 2025
 - Kvartal 1: 1,44 → 1,42
 - Kvartal 2: 1,52 → 1,51